

บทที่ 2

แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ในส่วนของแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาเป็นประเด็นใหญ่ๆ 3 ประเด็น ได้แก่ 1. พัฒนาการทางภาษาระดับคำถึงระดับข้อความในเด็กและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความของเด็ก 2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเรียนรู้ภาษา 3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ

1. พัฒนาการทางภาษาระดับคำถึงระดับข้อความในเด็กและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความของเด็ก

นักภาษาศาสตร์และนักจิตวิทยาที่มีความพยายามที่จะศึกษาความสามารถในการสื่อภาษาของเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ภาษาของเด็ก ทำให้เกิดการเสนอแนวคิดต่างๆ ไว้ดังนี้

โนม ชอมสกี (Noam Chomsky) ผู้นำแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาในเด็ก (Jay, 2003) กล่าวว่า เด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาภาษาขึ้นมาได้ เนื่องจากเด็กทุกคนล้วนเกิดมาพร้อม กับกลไกการรับภาษาหรือ LAD (language acquisition devices) ซึ่งกลไกดังกล่าวจะทำให้เด็กสามารถเข้าใจความซับซ้อนของภาษาตลอดจนประเมินความเข้าใจและการใช้ภาษาว่าสอดคล้อง กับในสังคมหรือไม่ ชอมสกียังเน้นอีกว่า (Douglas, 1980) เด็กจะนำประโยคหรือกลุ่มคำต่างๆ เข้ามาในระบบความคิด หลังจากนั้นเด็กจะเริ่มสร้างระบบไวยากรณ์ขึ้นโดยใช้กลไกซึ่งติดตัวมา ตั้งแต่กำเนิด นั่นคือ อวัยวะในการพูด อวัยวะในการรับฟัง และระบบประสาท

จากคำพูดดังกล่าวของชอมสกีจึงได้เริ่มมีการศึกษาพัฒนาการทางภาษาในระดับคำ ไปจนถึงระดับข้อความและจัดพัฒนาการดังกล่าวขึ้นเป็นลำดับขั้นตามช่วงอายุดังที่ พิณฑิพย์ ทวยเจริญ (2547) และ ฮอฟ กินส์เบิร์ก (Hoff-Ginsberg, 1997) ได้อธิบายไว้โดยผู้วิจัยได้สรุป พัฒนาการทางภาษาดังนี้

พัฒนาการในระดับคำจะเริ่มตั้งแต่ช่วงอายุ 11-16 เดือน ซึ่งเด็กในช่วงนี้จะสามารถ เปล่งเสียงที่เริ่มคล้ายเสียงในภาษาแม่ได้มากขึ้น เด็กจะสามารถสื่อความคิดแบบสรุปได้ด้วยการ ใช้คำพูดแทน เช่น “หม่า” หมายถึง หิวหรืออยากทาน เป็นต้น กล่าวได้ว่าในช่วงนี้ เด็กจะพัฒนาคำ ชุดแรกเพื่อสื่อความหมายได้ แต่เนื่องจากจำนวนของคำพูดที่อยู่ในช่วงนี้มีการพัฒนาขึ้นอย่าง

จำกัดจึงทำให้เด็กต้องการที่จะขยายการสื่อความด้วยการใช้ศัพท์ที่มีอยู่ ดังนั้นเด็กจึงอาจเรียก “มามา” หมายถึง หมา เมื่อเห็น “ม้า” แครร์โรล (Carroll, 2004) กล่าวว่าลักษณะดังกล่าวเป็นการขยายเกิน (over-extension) ของคำศัพท์ เนื่องจากความคล้ายคลึงของรูปร่างวัตถุที่เด็กมองเห็น ซึ่งในช่วงนี้พัฒนาการทางภาษาของเด็กจะเรียนรู้คำได้ประมาณ 50 คำ (Nelson, 1973 อ้างใน Hoff-Ginsberg, 1997)

ช่วงอายุ 1 ขวบ 4 เดือนถึง 2 ปี เป็นช่วงที่เด็กใช้คำพูดยาวขึ้นและมีความหลากหลายมากขึ้น ในด้านถ้อยคำเด็กอาจจะยังออกเสียงได้ไม่ชัดเจน ในช่วงนี้จะเป็นรอยต่อของความสามารถในการเข้าใจการใช้ประโยคกล่าวคือ เด็กจะมีวิธีการใช้คำเพียงคำเดี่ยวๆ (single word) แต่ให้ความหมายเกินใจความเป็นลักษณะของประโยคในภาษาที่ผู้ใหญ่ใช้ ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ประโยคคำเดี่ยว (holophrase) เช่น เด็กพูดว่า “dada” มีความหมายว่า “Where is daddy?” ซึ่งการพิจารณาความหมายนั้นจำเป็นต้องอาศัยบริบท เช่น ทำนองเสียง (intonation) อากัปกริยา (gesture) ที่เด็กแสดงเพื่อการตีความ (Scovel, 2002)

ช่วงอายุ 2 ถึง 4 ปี ในวัยนี้จัดได้ว่าเป็นวัยก่อนเข้าเรียนอนุบาล เด็กจะมีพัฒนาการทางการใช้คำพูด และพัฒนาการทางเขาวรรณปัญญามากขึ้น ในด้านถ้อยคำจะเป็นขั้นที่เริ่มพูดเป็นประโยค (early sentence stage) แต่ลักษณะของประโยคจะไม่สมบูรณ์บางที่อาจขาดภาคประธานและวิธีการใช้คำเชื่อมจะมีขอบเขตที่ยังน้อยอยู่ ในช่วงนี้เด็กจะเริ่มผสมคำพูดได้ดีมากขึ้น แต่การวางตำแหน่งของคำอาจจะสลับที่กัน เช่น เด็กต้องการพูด ประโยคว่า “sock all gone” เด็กก็จะสลับคำกันเป็น “all gone sock” เป็นต้น (Braine, 1976 อ้างใน Carroll, 2004)

ช่วงอายุ 4 ถึง 7 ปี เป็นช่วงที่เด็กจะสามารถนำคำมาเรียงต่อกันได้มากถึง 3-4 คำ จนถึงเป็นประโยคที่สมบูรณ์ได้ การใช้ประโยคในช่วงแรกๆ จะเป็นประโยคสั้นๆ (short sentence stage) คำที่ใช้ในการสร้างประโยคจะเป็นคำเนื้อหา (content word) เช่น คำนาม คำคุณศัพท์ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนคำไวยากรณ์ (function word) เช่น คำบุพบท คำสันธาน คำกริยาช่วย หรือคำนำหน้านามจะปรากฏไม่ชัดเจนและไม่มากเท่า จนถึงในช่วงตอนปลาย 6-7 ปี เด็กจึงจะมีความสามารถในการผูกประโยคได้สมบูรณ์จนถึงระดับข้อความ รวมถึงการใช้กลไกการเกาะเกี่ยว (coherence) ด้วยการเชื่อมโยงความ (cohesion) เช่น การอ้างถึง การละ การซ้ำ เป็นต้น อย่างไรก็ตามภาษาในระดับข้อความของเด็กจะเริ่มปรากฏตั้งแต่อายุ 5 ปี ขึ้นไป แต่ความซับซ้อนของโครงสร้างภาษาในระดับข้อความจะยังคงน้อยอยู่ เนลสันและกรันดี อ้างใน ฮอฟ กรินเบิร์ก (Nelson and Grundel, 1981 อ้างใน Hoff-Ginsberg, 1997) กล่าวว่า ภาษาในระดับข้อความที่ได้จากการเล่าเรื่องนิทาน (story telling) ของเด็กในช่วงอายุ 5 ปี โดยส่วนใหญ่เด็กจะบรรยายถึง

เหตุการณ์ในอดีตด้วยโครงสร้างทางภาษาซึ่งไม่สมบูรณ์ (fragmental structure) รวมถึงเรื่องราวที่เล่าจะไม่ครบถ้วนขาดการคลี่คลายของเรื่องราว เมื่ออายุ 6 ปี ขึ้นไป เด็กจะมีความสามารถเล่าเรื่องราวด้วยเหตุการณ์หลากหลายและนำมาเชื่อมโยงกันได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากนี้ในด้านการศึกษาพัฒนาการทางภาษาด้วยการวัดความสามารถจากการใช้การเชื่อมโยงความในเรื่องราว ยังพบว่ามีการศึกษาที่ได้กล่าวถึงช่วงอายุของพัฒนาการทางภาษาระดับข้อความว่าเริ่มต้นเมื่อใด อาทิ งานวิจัยในประเทศไทยของปิยนาด แสงศักดิ์ (2536) ซึ่งได้ศึกษาการใช้กลไกการเชื่อมโยงความในภาษาพูดและภาษาเขียนของเด็กวัย 7-9 ปี โดยศึกษาจากตัวแปรด้านเพศซึ่งผลการวิจัยพบว่า เด็กในวัย 7-9 ปี มีพัฒนาการในการใช้กลไกการเชื่อมโยงความถึง 4 ประเภทด้วยกัน คือ การเชื่อม (conjunction) 11 ชนิด การใช้รูปแทน (substitution) 4 ชนิด การละ (ellipsis) 3 ชนิด และการซ้ำ (repetition) 2 ชนิด เมื่อนำผลมาเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรเพศ อายุ และประเภทของภาษาแล้ว พบการใช้การเชื่อมโยงความทุกประเภทในภาษาเขียนแต่เพียง 3 ประเภทเท่านั้นในภาษาพูดที่มีการใช้ อีกทั้งความแตกต่างด้านอายุส่งผลให้การใช้กลไกการเชื่อมโยงความแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กอายุ 7 ปีจะใช้ประเภทและความถี่ของจำนวนคำเชื่อมได้จำกัด และจะพัฒนาขึ้นเมื่ออายุ 8-9 ปี นอกจากนี้ ระหว่างเด็กอายุ 8 และ 9 ปี จะมีการใช้กลไกการเชื่อมโยงความที่แตกต่างกันแล้ว ผลการวิจัยยังระบุอีกว่า เด็กวัย 9 ปีจะใช้ภาษาได้ไม่ดีเท่าเด็กวัย 8 ปี เนื่องจากในทางจิตวิทยาเด็กอายุ 9 ปี เป็นวัยที่พยายามค้นหาแนวทาง และทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง จึงทำให้ใช้ภาษาได้ไม่ดีเท่ากับเด็กวัย 8 ปี นอกจากนี้ตัวแปรเพศไม่พบว่าทำให้การใช้ภาษาของเด็กนั้นแตกต่างกัน

ส่วนในต่างประเทศงานวิจัยของ แคมป์เบล (Campbell, 1985) ได้ศึกษาการเชื่อมโยงความและการเกาะเกี่ยวความของการเล่าเรื่องซ้ำ (narrative retell) ในภาษาสเปนและภาษาอังกฤษจากกลุ่มเด็กเม็กซิโกเกรด 1-3 ที่พูดได้สองภาษา จำนวนทั้งหมด 6 คน โดยทดลองให้กลุ่มตัวอย่างอ่านและเล่าเรื่องราวซ้ำ จากบทความที่เป็นภาษาสเปนและภาษาอังกฤษ เขาพบว่า พัฒนาการและประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงความจากภาษาพูดของกลุ่มตัวอย่างประเภทการอ้างถึง การเชื่อมโยงคำศัพท์ การละ และการใช้รูปแทนมีการใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม แต่พบว่า บางครั้งเมื่อเล่าเรื่องซ้ำเป็นภาษาอังกฤษ การใช้คำเชื่อมและการอ้างถึงมักมีการใช้ไม่ได้ดีเท่ากับเมื่อใช้ในภาษาสเปน เมื่อพิจารณาวิเคราะห์รูปแบบภาษาของการเชื่อมข้อความพบว่า เด็กมีแนวโน้มที่จะใช้รูปแบบที่เป็นภาษาไม่ทางการหรือไม่ตายตัว (informal) ได้มากกว่าทั้งในภาษาสเปนและภาษาอังกฤษ และเมื่อเปรียบเทียบการเชื่อมโยงความของเด็กเกรด 3 ด้วยวิธีอธิบายความ (expository) และการเล่าเรื่องซ้ำ (narrative retell) ทั้งสองภาษาพบว่า การใช้การเชื่อมโยง

ความแต่ละประเภทเกิดความไม่คล่องตัวเมื่อต้องถ่ายโอนข้ามไปในอีกภาษาหนึ่ง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยระยะยาว (longitudinal study) นานถึง 18 เดือน ของแคโรลและพามาเลา (Carole and Pamela, 1990) ซึ่งเขาค้นพบว่า เด็กอายุ 3-4 ปีครึ่ง จะมีจำนวนรวมของกลไกการเชื่อมโยงความเพิ่มมากขึ้นไปตามระดับอายุและจากที่เขาวัด ความยาวเฉลี่ยของถ้อยคำ (mean length of utterance) แสดงให้เห็นว่า เด็กจะใช้การอ้างถึงสรรพนามรวมถึงการใช้คำเชื่อมต่างๆ ได้มากขึ้นเมื่อเด็กโตขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาเป็นการวิเคราะห์พัฒนาการทางภาษาระดับข้อความจากการใช้กลไกการเชื่อมโยงความเพื่อระบุความชัดเจนของลำดับอายุ ยังคงมีส่วนของการวิเคราะห์โครงสร้างของวิธีการเล่าเรื่องเล่าเป็นที่ใช้เป็นดัชนีชี้วัดความชัดเจนในพัฒนาการของภาษาระดับข้อความได้เช่นเดียวกัน เช่น การศึกษาความสามารถด้านภาษาในเด็กโดยพิจารณาจากโครงสร้างวิธีการเล่าเรื่องราวของตนเองเปรียบเทียบกับวิธีการเล่าเรื่องจากนิทานของกลุ่มเด็กวัยก่อนเรียนที่ซาปิโร (Shapiro, 1997) ได้ศึกษาประเด็นความสามารถในการใช้องค์ประกอบต่างๆ ของกลไกการเกาะเกี่ยวความ (coherence) อันได้แก่ ความยาว (length) ความซับซ้อน (complexity) องค์ประกอบของการเล่าเรื่อง (narrative component) การจัดโครงสร้างในการเล่าเรื่องทั้งหมด (overall narrative organization) รวมไปถึงกลไกการเชื่อมโยงความ (cohesion device) ได้แก่ การใช้คำเชื่อม (conjunction) กลไกภายในอนุพากย์ (intraclausal device) กลวิธีการอ้างถึงสรรพนาม (pronominal reference strategy) ซึ่งเมื่อพิจารณาประเด็นดังกล่าวแล้วพบว่า เด็กที่อายุน้อยกว่าจะสามารถเล่าเรื่องราวของตนเองได้ดีกว่าการเล่าเรื่องที่เป็นนิทาน สอดคล้องกับอาร์เซน (Aarsen, 1996) ที่ศึกษาว่า เด็กในช่วง 4-10 ปี จะเริ่มต้นเล่าเรื่องที่เป็นเหตุการณ์เฉพาะๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ก่อน เช่น เรื่องราวของกิจวัตรประจำวัน เรื่องที่เกิดขึ้นซ้ำๆ เป็นประจำ อาทิ การตื่นนอน กินข้าว ไปเล่น หรือทำกิจกรรมในโรงเรียน เป็นต้น หลังจากนั้นเด็กจึงจะสามารถลำดับการเล่าเรื่องที่นอกเหนือจากเรื่องของตนเองได้ดี รวมถึงการใช้ประโยคที่ซับซ้อนและหลากหลายได้เมื่ออายุมากขึ้น เช่น ในการเล่าเรื่อง เด็กจะสามารถสร้างตัวละครหลักหรือระยะเวลาในการดำเนินเรื่องจะคงที่มากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาของอาร์เซนยังแสดงให้เห็นว่า มโนทัศน์ของวิธีการเล่าเรื่องในเด็กจะมีลักษณะเป็นภาพนิ่งเดี่ยวๆ จึงทำให้วิธีการเชื่อมโยงเรื่องราวของเด็กเกิดเป็นลักษณะที่อนุพากย์เรียงต่อกัน (juxtapose clause) โดยปราศจากกลไกการเชื่อมโยงความที่จะทำให้การเล่าเรื่องนั้นลื่นไหลได้

จากลำดับของพัฒนาการทางภาษาที่ได้กล่าวมาล้วนแสดงให้เห็นว่ามนุษย์นั้นเกิดมาพร้อมกับความสามารถที่จะเรียนรู้พัฒนาภาษาและเขาวินิจฉัยให้สูงขึ้นไปตามระดับของ

อายุได้ ซึ่งการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้สามารถสรุปและจัดลำดับของ พัฒนาการทางภาษาในระดับข้อความของเด็กได้ว่า เด็กจะมีระดับของความชัดเจนในภาษาระดับ ข้อความตั้งแต่อายุ 4-5 ปี ขึ้นไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเกณฑ์ดังกล่าวมาปรับใช้ในการวิเคราะห์ประเด็น การเปรียบเทียบการใช้การเชื่อมโยงความในแต่ช่วงวัยดังที่กำหนดไว้ในหัวข้อวัตถุประสงค์ของ การวิจัย อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านอายุหรือลักษณะทางกายภาพที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดไม่ได้เป็น ตัวแปรเดียวที่จะเพิ่มขีดความสามารถของพัฒนาการทางภาษาระดับข้อความในเด็กให้ดีขึ้นได้ แต่ ยังคงมีปัจจัยอื่นที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ภาษาดังนั้นคือ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ซึ่ง ผู้วิจัยจะอภิปรายในลำดับต่อไป

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเรียนรู้ภาษา

การศึกษาในด้านภาษาโดยมากพบว่าสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ ภาษาของเด็ก เพราะการเรียนรู้ภาษาส่วนหนึ่งมาจากการเลียนแบบ (imitation) คำพูดที่ได้ยินจาก ผู้ใหญ่ หากได้รับประสบการณ์ที่แคบ ขาดการตอบสนองก็จะเป็นผลให้พัฒนาการทางภาษาเกิด ความล่าช้า ดังนั้นครอบครัวจึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาของเด็ก (สุนันท์ อนุตรปัญญา, 2533)

วอลเตอร์และเจนเซน (Walter and Jensen, 1985) กล่าวว่า ระดับของการศึกษา ของผู้ปกครองและความเป็นอยู่ที่เด็กได้รับจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงพัฒนาการความสามารถทางภาษา ของเด็กได้เป็นอย่างดีเพราะพัฒนาการที่มากหรือน้อยนั้นมักขึ้นอยู่กับว่าเด็กได้รับประสบการณ์ และโอกาสในการใช้ภาษามากเพียงใด เด็กที่ได้รับประสบการณ์และโอกาสการใช้ภาษามากจะมี จำนวนคำศัพท์มากกว่าเด็กที่มีประสบการณ์และโอกาสใช้ภาษาน้อย เดล (Dale, 1976) ได้ กล่าวถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กที่เติบโตในชนชั้นล่างเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่เติบโตใน ชนชั้นกลาง เด็กในชนชั้นล่างมักมีพัฒนาการด้านภาษาที่เป็นไปได้ช้า เด็กมักประสบปัญหาใน ด้านการศึกษาและมีความด้อยทางภาษามากกว่า ทั้งนี้เป็นเพราะเขาได้ยินได้รับฟังจากตัวอย่างที่ เป็นต้นแบบน้อยมากและสิ่งที่ได้รับรู้นั้นมักจะเป็นรูปแบบที่ผิด (ill formed) นอกจากเด็กจากชน ชั้นล่างจะมีแบบอย่างภาษาที่ไม่สมบูรณ์แล้ว เด็กเหล่านี้อาจประสบปัญหาทางอารมณ์อันมักจะ นำไปสู่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการโดยทั่วไปของเด็กอีกด้วย ในทางตรงกันข้ามเด็กจากชน ชั้นสูงมักได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่อพัฒนาการทางภาษาจากสภาพแวดล้อมมากกว่า เช่น ผู้ปกครองให้ความสนใจในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ส่งเสริมการพูดของเด็ก และใช้เวลาทำกิจกรรม ร่วมกับเด็กมากกว่าจึงทำให้เด็กมักจะมีพัฒนาการทางภาษาที่ดีกว่า

ทั้งนี้ พิณทิพย์ ทวยเจริญ (2547) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของเด็กโดยแบ่งตัวแปรออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. องค์ประกอบทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับภาษา กล่าวคือ สังคมที่มีการใช้ภาษาซึ่งมีบทบาทต่อเด็กในลำดับแรกและสำคัญที่สุด คือ ครอบครัว ต่อมาจึงขยายออกไปในสังคมที่ใหญ่ขึ้น คือ โรงเรียน ชุมชน ภูมิภาค และชุมชนโลก แต่ที่สำคัญที่สุด คือ ภาษาที่ได้ยินในครอบครัวโดยพ่อแม่จะเป็นผู้คอยเสริมและกระตุ้นการพัฒนาภาษาและเขาวนปัญญาให้เด็ก

2. องค์ประกอบทางสังคมที่ไม่ใช่ภาษา กล่าวคือ สังคมในระดับครอบครัวนั้นมักจะเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กโดยการมีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน การที่เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกบ้านตามสถานที่ต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัยก็เป็นการเสริมการเรียนรู้ของเด็กเช่นกัน

นักภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยาเชื่อว่า ปัจจัยอันได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวระดับชนชั้นและภาวะทางเศรษฐกิจ โอกาสในการศึกษา และการเติบโตในชุมชนที่แตกต่างกันจะส่งอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษา มีงานวิจัยหลายชิ้นสนับสนุนแนวความเชื่อในเรื่องนี้ อาทิ การศึกษาเปรียบเทียบเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่เอง ซึ่งเรียกว่า กลุ่มเด็กธรรมชาติ กับกลุ่มเด็กที่ขาดพ่อแม่และได้รับการเลี้ยงดูจากสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าของ แมคเคอบี (McCurby, 1961) พบว่าเด็กในสถานเลี้ยงเด็กจะมีร่างกายแข็งแรงกว่า เด็กธรรมชาติในระยะ 5 เดือนแรก หลังจากนั้นเด็กธรรมชาติจะดูสดชื่นแข็งแรงและร่าเริงกว่าเพราะได้มีการพบปะใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ โดยเฉพาะกับผู้เป็นแม่ ในระยะ 1 ขวบ เด็กในสถานเลี้ยงเด็กจะดูแข็งแรงกว่าเพราะได้มีโอกาสวิ่งเล่นอย่างอิสระมากกว่าเด็กธรรมชาติซึ่งจะถูกดูแลและได้รับการเอาใจใส่จากพ่อแม่หรือครูอยู่ตลอดเวลา แต่ในทางด้านพัฒนาการจะมีความล่าช้าในการพัฒนาทางคำพูดและพัฒนาการทางนิสัยบางประการ เช่น การรักษาความสะอาดและการควบคุมตนเอง หากพิจารณาเปรียบเทียบแล้วจะพบว่าเด็กธรรมชาติจะได้เปรียบกว่าเพราะได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่โดยตรงและสม่ำเสมอ ซึ่งทำให้พัฒนาการทางภาษาชัดเจนมากกว่าเด็กในสถานเลี้ยงดู ข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับ เดล (Dale, 1976) ที่วัดผลพัฒนาการของเด็กจากพ่อแม่ที่มีระดับการศึกษาต่างกันว่าพ่อแม่ถือเป็นส่วนสำคัญที่จะพัฒนาระดับสติปัญญาของลูกอย่างมาก พ่อแม่ที่มีการศึกษาสูงจะส่งมอบบรมลูกได้ ซึ่งเด็กลักษณะนี้จะสามารถเรียนรู้คำศัพท์ต่างๆ ได้รวดเร็วกว่าปกติ นอกจากนี้ผลการศึกษาของ เดลยังพบอีกว่าเด็กที่มีพ่อแม่การศึกษาสูงมักพูดถึงคำศัพท์ที่เป็นวัตถุสิ่งของต่างๆ รอบตัว (object-centered) ในขณะที่เด็กที่พ่อแม่มีการศึกษต่ำมักพูดถึงคำศัพท์ที่เกี่ยวกับตัวเด็กเอง (child-centered) มากกว่า ดังนั้น เด็กที่มีพ่อแม่มีการศึกษาสูงจึงสามารถรับรู้คำศัพท์ใหม่ๆ ได้กว้างขวางกว่า ทั้งนี้ เฮนเดอร์สัน อังใน โรนัลด์ (Henderson, 1970 อ้างใน Ronald, 1986) กล่าว

ว่าสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กได้มากที่สุด คือ ตัวคนเลี้ยงดู โดยเฉพาะพ่อแม่ เพราะเขาได้ศึกษาลักษณะการใช้ภาษาของแม่เด็กเปรียบเทียบกับการใช้ภาษาของเด็กที่มีอายุ 7 ปี โดยแบ่งกลุ่มแม่ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแม่ชนชั้นกลางและกลุ่มแม่ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ผลการศึกษาพบว่า แม่จากกลุ่มชนชั้นกลางมีลักษณะการใช้ภาษาที่แตกต่างไปจากแม่ที่อยู่ในกลุ่มชนชั้นผู้ใช้แรงงาน โดยแม่จากชนชั้นกลางนิยมใช้คำที่เป็นนามธรรม (abstract word) เช่น ความรู้ (knowledge) ความสนใจ (interesting) เป็นต้น และใช้ภาษาที่ชัดเจนตามหลักไวยากรณ์ให้แก่เด็กมากกว่ากลุ่มแม่ที่มาจากชนชั้นผู้ใช้แรงงาน จึงทำให้เด็กที่มาจากกลุ่มชนชั้นกลางเรียนรู้ข้อมูลและระบบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับภาษาได้ดีกว่า เช่นเดียวกับ ทัทท์ (Tough, 1978) ที่ศึกษาวิจัยระยะยาวด้านพัฒนาการทางภาษาของเด็กจำนวน 64 คน โดยเก็บข้อมูล 3 ครั้ง คือ ครั้งแรกเมื่อเด็กอายุ 3 ปี ครั้งที่สอง เมื่อเด็กอายุ 5 ปี และครั้งที่สาม เมื่อเด็กอายุ 7 ปีครึ่ง และแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้เปรียบทางสังคม (advantaged) กับกลุ่มที่เสียเปรียบทางสังคม โอกาสทางสังคม (disadvantaged) โดยใช้ระดับการศึกษาและอาชีพของพ่อแม่เป็นเกณฑ์ เช่น เด็กที่มีพ่อแม่เป็นครู หมอ ทนายความ อยู่ในกลุ่มแรก และเด็กที่มีพ่อแม่เป็น คนงาน กรรมกร อยู่ในกลุ่มหลัง ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มเด็กที่ได้เปรียบทางสังคม มีค่าเฉลี่ยโดยนัยทางสถิติของจำนวนคำต่อประโยค ค่าเฉลี่ยของจำนวนคำจากประโยคที่มีความยาวที่สุดของถ้อยคำ และจำนวนประโยคที่ยาวเกิน 8 คำ มากกว่ากลุ่มที่เด็กเสียเปรียบทางสังคม

ในการศึกษาการใช้ภาษาของพ่อแม่ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ภาษาของลูก เป็นที่ยอมรับกันกว้างขวางว่า หากพ่อแม่ได้รับการศึกษาน้อย หรือแม้กระทั่งมีชีวิตเติบโตอยู่ในชนชั้นต่ำ อาทิ ผู้ใช้แรงงาน กรรมกร ก็จะมีโอกาสส่งผลกระทบต่อวิธีการสอนลูกของตนเองให้มีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับสูงได้น้อยลงเช่นกัน คุก อังโน เอลิสัน (Cook, 1971 อ้างใน Alison, 1981) กล่าวถึงวิธีการพูดของกลุ่มพ่อแม่ที่อยู่ในชนชั้นผู้ใช้แรงงานที่สื่อสารกับลูกมักพูดด้วยประโยคแบบคำสั่ง เช่น “don't do that” มากกว่าพ่อแม่ที่อยู่ในชนชั้นกลางซึ่งเลือกที่จะใช้ประโยคคำถามเพื่อเป็นการขอร้อง เช่น “Could you give me the salt, please?” เป็นต้น เพื่อให้ลูกได้เรียนรู้การใช้ภาษาและการมีมารยาทที่ดีในสังคม นอกจากนี้ คุณยังพบอีกว่าพ่อแม่ที่มาจากชนชั้นกลางจะเลือกพูดด้วยการใช้คำสรรพนามทุกครั้งที่จะขอร้องหรือออกคำสั่ง เช่น “I'll be hurt if you do that.” มากกว่าพ่อแม่ที่มาจากชนชั้นผู้ใช้แรงงาน จึงแสดงให้เห็นว่า การใช้ภาษาที่สละสลวย (elaborated code) ของพ่อแม่ที่มีอิทธิพลและหล่อหลอมการใช้ภาษาของเด็ก

ดังนั้นสรุปได้ว่าปัจจัยสำคัญซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการการเรียนรู้ภาษาของเด็กนั้น ไม่ได้เกิดจากความสามารถที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดเพียงอย่างเดียว แต่รวมไปถึงอิทธิพลของ

สิ่งแวดล้อม เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู หรือแม้กระทั่งโอกาสที่เด็กจะได้มีปฏิสัมพันธ์หรือทำกิจกรรมกับสังคมภายนอกพร้อมด้วย จึงทำให้สิ่งแวดล้อมเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการเชื่อมโยงความ

การศึกษาการเชื่อมโยงความในเรื่องราวของเด็กไทยอายุ 4-7 ปี ที่มีสิ่งแวดล้อมต่างกัน เป็นการศึกษาภาษาระดับข้อความประเภทเรื่องเล่า (narrative) ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นของการเชื่อมโยงความ (cohesion) ผู้วิจัยได้รวบรวมและจำแนกลักษณะของการวิเคราะห์การเชื่อมโยงความ โดยประมวลสรุปเกณฑ์ในการวิเคราะห์การเชื่อมโยงความของการวิจัยออกเป็น 5 ชนิด คือ การอ้างถึง การละ ประยุกต์แนวคิดจากฮัลลidayและฮาซัน (Halliday and Hasan, 1976) และวิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa, 1986) การซ้ำ ประยุกต์จากโบกรองด์และเดรสเลอร์ (Beaugrande and Dressler, 1981) และชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) การเชื่อม ประยุกต์จากวิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa, 1986) และ การเชื่อมโยงคำศัพท์ ประยุกต์แนวคิดจากฮัลลidayและฮาซัน (Halliday and Hasan, 1976) และวิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa, 1986) ดังต่อไปนี้

1. การอ้างถึง (reference)

การอ้างถึง คือ การแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายซึ่งเกิดจากการที่รูปภาษาหนึ่งไม่มีความหมายเป็นอิสระในตัวเองทำให้การตีความต้องอาศัยความหมายของรูปภาษาอื่นซึ่งอาจอยู่ในรูปคำ วลี หรือประโยค (Halliday and Hasan, 1976) แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ การอ้างถึงบุรุษ (personal reference) การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ (demonstrative reference) และการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ (comparative reference) ซึ่งงานวิจัยของวิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa, 1986) ที่ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทยโดยใช้แนวความคิดเดียวกับฮัลลidayและฮาซัน พบว่าการเชื่อมโยงความในภาษาไทยมีทั้งหมด 3 ประเภทดังนี้ (ตัวอย่างจาก วิภา ฌานวังสะ)

1.1 การอ้างถึงด้วยสรรพนาม (pronominal) คือ การใช้รูปภาษา เช่น ฉัน เธอ คุณ พวกเขา ฯลฯ รวมถึงคำที่แสดงความเป็นเจ้าของซึ่งมีรูปสัมพันธ์กับสรรพนาม เช่น ของฉัน ของพวกเขา ฯลฯ เพื่ออ้างถึงบุคคลหรือสิ่งที่กล่าวไปก่อนแล้ว หรือกำลังจะกล่าวถึงในบริบทต่อไป โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1.1.1 การใช้บุรุษสรรพนาม (personal pronoun) มีทั้งบุรุษที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 เช่น ฉัน ผม แก ท่าน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“ในเรื่องยูง ฉันไม่สู้จะเดือดร้อน เขากับฉันจะเป็นมิตรกันมาแต่ไหนแต่ไร”

จากตัวอย่าง “เขา” อ้างถึง “ยูง” และ “ฉัน” อ้างถึง “ฉัน”

1.1.2 การใช้คำนามเป็นสรรพนาม (pronominally used noun) มีทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่

1.1.2.1 การใช้คำเรียกญาติ (kinship term) คือ คำเรียกญาติพี่น้อง หรือผู้อื่นเพื่อแสดงความสนิทสนม ตัวอย่างเช่น

ก: วันนี้แม่จะกลับกี่โมง

ข: หกโมง

ก: แม่จะแวะซื้อกับข้าวมาด้วย

จากตัวอย่าง “แม่” เป็นคำเรียกญาติทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 อ้างถึงผู้ฟัง

1.1.2.2 การใช้ชื่อเฉพาะบุคคล (personal name) คือ ชื่อแรก ชื่อย่อ หรือชื่อเล่นที่ใช้เรียกผู้อื่นที่สนิทสนมหรือใช้เรียกแทนตนเองก็ได้ ตัวอย่างเช่น

ก: ฮัลโหล สาวไซ้ใหม่

ข: ไซ้ จิณเหรอ

ก: เออ สาวสบายดีเหรอ

จากตัวอย่าง “สาว” และ “จิณ” เป็นชื่อเฉพาะบุคคล

1.1.2.3 การใช้คำแสดงมิตรภาพ (friendship term) คือ รูปภาษาที่ใช้อ้างถึงความสัมพันธ์ ตัวอย่างเช่น

“ไม่ได้เขียนจดหมายถึงเพื่อนมาหลายเดือนแล้ว หวังว่าเพื่อนคงจะสบายดีเช่นเคย”

จากตัวอย่าง “เพื่อน” เป็นการแสดงมิตรภาพทำหน้าที่เป็นบุรุษสรรพนาม

1.1.2.4 การใช้ชื่ออาชีพ (occupational term) คือ การใช้ชื่ออาชีพ เสมือนคำสรรพนาม เช่น ครู, หมอ, อาจารย์ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“ตอนที่อยู่เมืองนอก ครูไม่ค่อยได้ไปเที่ยวเหรอ เพราะ ครูต้องเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย”

จากตัวอย่าง “ครู” เป็นชื่ออาชีพ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1

1.1.2.5 การใช้ชื่อตำแหน่ง (title term) คือ รูปภาษาที่แสดงถึงสถานะตำแหน่งหรือยศ ตัวอย่างเช่น

“วันนี้หัวหน้าไม่มาทำงาน ใครมีปัญหาอะไรก็เก็บไว้ถามหัวหน้าในวันจันทร์”

จากตัวอย่าง “หัวหน้า” เป็นชื่อตำแหน่งทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3

1.1.3 การใช้สุญญสรรพนาม (zero pronoun) คือ การไม่ปรากฏรูปสรรพนามที่อ้างถึง ตัวอย่างเช่น

“ฉันว่า (O) จะเขียนจดหมายถึงพ่อสนหลายเวลามาแล้ว”

จากตัวอย่าง “(O)” เป็นสุญญสรรพนามอ้างถึง “ฉัน”

1.1.4 การใช้คำแสดงความเป็นเจ้าของ (possessive) คือ การใช้รูปภาษา “ของ” วางหน้าคำที่อ้างถึงเจ้าของ มี 2 ประเภทคือ

1.1.4.1 การใช้คำแสดงความเป็นเจ้าของด้วยสรรพนาม (possessive pronoun)

1.1.4.2. การใช้คำแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำบ่งชี้ (possessive determiner) ตัวอย่างเช่น

“ปากกาของเขาสีแดง ของฉันสีดำ”

จากตัวอย่าง “ของเขา” เป็นการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำบ่งชี้ และ “ของฉัน” เป็นการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนาม

1.2 การอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ (demonstrative reference) เป็นการแสดงความชี้เฉพาะเจาะจงหรือบ่งบอกตำแหน่งตามระยะห่างระหว่างตัวผู้พูดกับสิ่งที่กล่าวถึงเป็นเกณฑ์ โดยอาจเป็นความใกล้ไกลในแง่ของระยะทาง เวลา หรือความรู้สึก มี 2 ลักษณะ ดังนี้

1.2.1 การอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคล (participant demonstrative reference) ได้แก่ นี่ นี้นั้น นั้น โน่น ไน่น นู่น (ลำดับจากระยะใกล้ไปหาไกลที่สุด) ตัวอย่างเช่น

“ส่วนสำคัญที่หมอดูวิพากษ์วิจารณ์มาก ...ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ข้อหานี้ นับว่าฉกาจฉกรรจ์...”

จากตัวอย่าง “นี้” เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคล “ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม” ในประโยคที่นำมาก่อน

1.2.2 การอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อม ซึ่งเกี่ยวกับสถานที่และเวลา (circumstance demonstrative reference) ได้แก่ ที่นี่ ที่นั่น ที่โน่น ที่นู่น (ลำดับจากสถานที่ที่อยู่ใกล้ไปหาไกลที่สุด) ตอนนี่ ตอนนั้น ตอนโน้น ตอนนู่น (ลำดับจากเวลาที่เป็นปัจจุบันไปหาอดีต) ตัวอย่างเช่น

“โดยทั่วไป เราจะพักกินอาหารเที่ยงที่ ผานกเค้า ซึ่งเป็นเขตจังหวัดระหว่างเลยกับขอนแก่น ระยะทางจากตัวเมืองขอนแก่น 136 กิโลเมตร ที่นี่มีภูเขาสูง...”

จากตัวอย่าง “ที่นี่” เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สถานที่ “ผานกเค้า” ในประโยคที่นำมาก่อน

1.3 การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ (comparative reference) มี 2 ประเภท คือ

1.3.1 การเปรียบเทียบทั่วไป (general comparison) คือ การใช้รูปภาษาแสดงการเปรียบเทียบในแง่ความเหมือน ความคล้ายคลึง และความแตกต่าง เช่น เหมือนกัน เช่นกัน คล้ายๆ กัน อย่างนี้ อย่างนั้น ทำนองนี้ ทำนองนั้น เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“รถคันนี้ ขับดีจริงๆ เชื้อใหม่เมื่อวานนี้ ผมเจอรถคันหนึ่งเหมือนกันเลย”

จากตัวอย่าง “เหมือนกัน” เป็นการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบว่า “รถคันนี้” เหมือนกับรถอีกคันหนึ่ง

1.3.2 การเปรียบเทียบเฉพาะ (particular comparison) คือ การใช้รูปภาษาแสดงการเปรียบเทียบในแง่คุณภาพหรือปริมาณ เช่น กว่า อีกร เก่า ขึ้น ลง พอๆ กัน เท่าๆ กัน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“แต่ตัวทำงานการบินไทยได้เงิน เดือนละเป็นหมื่นแต่เงินเดือนยังได้มากกว่า”

จากตัวอย่าง “กว่า” เป็นการเปรียบเทียบเฉพาะถูกใช้เปรียบเทียบกับปริมาณของเงินที่ทำได้ของบุคคล 2 คน

จากแนวคิดของฮัลลidayและฮาซัน (Halliday and Hasan, 1976) และวิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa, 1986) ที่กล่าวไปในตอนต้นจะเห็นได้ว่าถึงแม้การอ้างถึงจะมีเพียง 3 ชนิด คือการอ้างถึงด้วยบุรุษ การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ และการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ แต่เนื่องจากในภาษาไทยมีลักษณะทางภาษาที่มีรายละเอียดของรูปภาษามากกว่าจึงทำให้เกิดชนิดย่อยมาก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงแบ่งการอ้างถึงที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ออกเป็น 3 ชนิด คือ 1. การอ้างถึงด้วยสรรพนาม ประกอบไปด้วย 4 ลักษณะคือ การใช้บุรุษสรรพนาม การใช้คำนามเป็นสรรพนาม สุนุญสรรพนาม และการใช้คำแสดงความเป็นเจ้าของ 2. การอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ มี 2 ลักษณะ คือ การอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคล และการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อม 3. การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ มี 2 ลักษณะ คือ การเปรียบเทียบทั่วไป และการเปรียบเทียบเฉพาะ

2. การละ (ellipsis)

ฮัลลidayและฮาซัน (Halliday and Hasan, 1976) กล่าวว่า การละเป็นการแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแทนที่รูปภาษาหนึ่งด้วยการไม่ปรากฏรูปภาษาใดๆ อาจกล่าวได้ว่าการละเป็นการแทนที่ด้วยอรูป (substitution by zero) หรือการละไว้ในฐานที่เข้าใจนั่นเองซึ่งมีทั้งหมด 3 ประเภท คือ การละด้วยหน่วยนาม (nominal ellipsis) การละด้วยหน่วยกริยา (verbal ellipsis) และการละด้วยหน่วยอนุพากย์ (clausal ellipsis) ในขณะที่วิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa, 1986) กล่าวในงานวิจัยภาษาไทยว่า ในภาษาไทยการละถูกนำมาอ้างถึงปรากฏการณ์ที่อนุพากย์ของโครงสร้างภาษาไม่สมบูรณ์ และการไม่สมบูรณ์ขาดองค์ประกอบของภาษานั้นสามารถอธิบายได้โดยการพิจารณาจากโครงสร้างของภาษาที่ปรากฏในตอนต้น ซึ่งการละในภาษาไทยมีทั้งหมด 3 ประเภท ดังนี้ (ตัวอย่างจาก วิภา ฌานวังสะ)

2.1 การละหน่วยนาม (nominal ellipsis) คือ การละหน่วยเดิมที่เป็นคำนามซึ่งอาจเกิดอยู่ในตำแหน่งของประธานหรือกรรมก็ได้ ตัวอย่างเช่น

“ตุ้มไม่มีรองเท้าจะใส่แล้ว๑ คุณเก่าก็ขาด๑ คุณใหม่ก็ขาด”

จากตัวอย่าง ๑ เป็นการละหน่วยนาม “รองเท้า” ซึ่งปรากฏในประโยคที่นำมาก่อน

2.2 การละหน่วยกริยา (verbal ellipsis) คือ การละหน่วยกริยาเดิมมี 3 ลักษณะ ได้แก่ การละหน่วยกริยาหลัก (nuclear ellipsis) การละหน่วยกริยาช่วย (auxiliary ellipsis) การละทั้งหน่วยกริยาหลักและกริยาช่วย (total ellipsis) ตัวอย่างเช่น

ก. “กำลังกินอะไรอยู่”

ข. “๑ ก๋วยเตี๋ยว”

จากตัวอย่าง ๑ ในคำพูดของ ข. เป็นการละรูปทั้งกริยาช่วย “กำลัง” และกริยาหลัก “กิน” ที่ปรากฏในประโยคคำถามของ ก.

2.3 การละหน่วยอนุพากย์หรือประโยค (clausal ellipsis) คือ การละส่วนใดส่วนหนึ่งของส่วนประกอบของประโยค วิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa, 1986) กล่าวว่า การละหน่วยอนุพากย์หรือประโยคมักเกิดในบทสนทนาที่มี 3 ลักษณะ คือ บทสนทนาเชิงคำถาม-คำตอบ (question and response sequence) บทสนทนาที่เป็นการแจ้งให้ทราบ-คำถาม (statement and question) และ บทสนทนาที่เป็นการแจ้งให้ทราบหรือเสนอความคิดเห็นทั้งคู่ (statement and statement) ตัวอย่างเช่น

ก. “พงศ์จะไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ”

ข. “เมื่อไร๑”

จากตัวอย่าง เป็นบทสนทนาระหว่าง ก. กับ ข. ที่มีลักษณะการแจ้งให้ทราบและต่อด้วยคำถาม “เมื่อไร” ทำให้เกิดการละหน่วยประโยคที่ ก. พูดทั้งหมดในฐานที่เข้าใจกัน โดย ก. สามารถที่จะตอบคำถามของ ข. ได้ เพราะ ก. ทราบว่าส่วนที่ถูกละนั้นเป็นการถามถึงอะไร

จากแนวความคิดของทั้ง ฮัลลiday และฮาซัน (Halliday and Hasan, 1976) และ วิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa, 1986) จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกันโดยทั้งสองต่างเรียกลักษณะของการเชื่อมโยงความดังกล่าวว่าเป็น การละ แต่สิ่งที่ต่างกันคือ วิภา ฌานวังสะ เรียกปรากฏการณ์ดังกล่าวว่าเกิดจากการที่รูปภาษาถูกละไปทำให้ขาดโครงสร้างที่สมบูรณ์ของประโยคหรือข้อความ จำเป็นต้องพิจารณาตัดสินจากรูปภาษาที่ปรากฏในตอนต้น แต่ฮัลลiday และฮาซันเรียกลักษณะดังกล่าวว่าเกิดจากการที่เรานำรูปของการละหรือการไม่ปรากฏรูปภาษามาแทนที่รูปภาษาที่ได้กล่าวไปในตอนต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่าเหตุผลทั้งสองนั้นสอดคล้องกัน เพราะการละอาจเกิดจากการไม่ปรากฏรูปภาษาในส่วนของโครงสร้างประโยคหรือการละอาจเกิดจากการที่องค์ประกอบของประโยคหรือข้อความนั้นขาดหายไปทำให้ประโยคไม่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาประเภทของการละยังคงต้องพิจารณาจาก ตำแหน่งหรือบริเวณที่เกิดขึ้นด้วย ดังนั้นในส่วนของการละของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งการละด้วยการพิจารณาตำแหน่งการเกิดและความสัมพันธ์ที่มีต่อรูปภาษาที่ถูกละเพื่อใช้ในการตีความร่วมด้วย ดังนั้นในส่วนของการละของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งการละด้วยการพิจารณาจากการไม่ปรากฏของรูปภาษาของรูปภาษาที่ถูกกล่าวถึงจึงแบ่งการละออกเป็น 3 ชนิด คือ 1.การละหน่วยนาม แบ่งออกเป็น การละหน่วยนามในตำแหน่งประธานและการละหน่วยนามในตำแหน่งกรรม 2.การละหน่วยกริยา แบ่งออกเป็น การละหน่วยกริยาในตำแหน่งกริยาหลัก การละหน่วยกริยาในตำแหน่งกริยาช่วย และการละหน่วยกริยาทั้งในตำแหน่งกริยาหลักและกริยาช่วย ส่วนการละหน่วยอนุภาคหรือประโยคนั้น ผู้วิจัยยึดแนวคิดตามวิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa, 1986) กล่าวโดยสรุปในงานวิจัยนี้ การละแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ การละหน่วยนาม การละหน่วยกริยาและการละหน่วยอนุภาคหรือประโยค

3. การซ้ำ (repetition)

โบกรองด์และเดรสเลอร์ (Beaugrande and Dressler, 1981) กล่าวว่า การซ้ำเป็นการใช้รูปภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นปรากฏแล้วในตอนต้น โดยจำแนกการซ้ำออกเป็น 4 ประเภท คือ การซ้ำรูป การซ้ำบางส่วน การซ้ำโครงสร้างและการซ้ำความหมาย ดังนี้

3.1 การซ้ำรูป (recurrence) คือ การใช้รูปคำเดิมซ้ำในข้อความหรือการใช้หน่วยภาษาเดิมทั้งหมดซ้ำอีกครั้ง สามารถเกิดได้ทั้งในระดับคำ วลีและประโยคโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปภาษาเลยและรูปภาษาที่ปรากฏซ้ำต้องอ้างถึงสิ่งเดียวกันหรือมีความหมายเดียวกัน สอดคล้องกับชวลิตา บำรุงรักษ์ (2539) ที่กล่าวถึงการซ้ำรูปในงานวิจัยภาษาระดับข้อความในภาษาไทยว่า การซ้ำในภาษาไทยเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับคำ ระดับกลุ่มคำหรือวลี หรือระดับประโยค แต่ในการซ้ำรูปนี้ชวลิตา บำรุงรักษ์ได้แบ่งออกเป็น 2 ชนิด (ในหัวข้อการซ้ำรูปผู้วิจัยใช้ตัวอย่างของชวลิตา บำรุงรักษ์เพราะครอบคลุมเนื้อหาที่เป็นภาษาไทย) คือ

3.1.1 การซ้ำรูปทั้งหมด (complete recurrence) คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดจากการที่มีส่วนของเนื้อความมีรูปภาษาเหมือนกันและไม่เปลี่ยนแปลงรูปภาษานั้นเลย ตัวอย่างของการซ้ำทั้งหมดเช่น

“...ประโยคที่หนึ่งบอกว่า รายงานต่างๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ฉบับวันนี้ ไม่ถูกต้อง คำใช้คำว่า incorrect แปลว่าไม่ถูกต้อง...คือพูดว่า ผิด ทั้งหมด incorrect นะสะ ภาษาอังกฤษแปลว่ายังงั้น...ไม่ได้แปลว่า คลาดเคลื่อนนะสะแปลว่า ผิด เลย นะสะ...incorrect ไม่มีทางแปลเป็นอย่างอื่นต้อง แปลว่า ผิด ผิด ผิด นะสะ ผิด อย่างเดียว นะสะ...”

จากตัวอย่าง มีลักษณะของการซ้ำรูป คือ คำว่า “incorrect” และ “ผิด” ซึ่งประเภทของคำยังคงเดิม

3.1.2 การซ้ำรูปบางส่วน (partial recurrence) คือ การซ้ำรูปภาษาที่เคยปรากฏมาก่อนแล้วซ้ำเฉพาะแค่บางส่วน หรือเป็นการใช้องค์ประกอบพื้นฐานของคำหรือรูปภาษาเดียวกันแต่เปลี่ยนให้มีประเภทของคำต่างกัน นอกจากนี้การซ้ำบางส่วนยังสามารถปรากฏกับคำที่มีชนิดของคำเหมือนหรือต่างกันได้ เช่นเดียวกับ โบกรองด์และเดรสเลอร์ (Beaugrande and Dressler, 1981) ที่กล่าวว่า เป็นการใช้อองค์ประกอบพื้นฐานของคำหรือรูปภาษาเดียวกันแต่เปลี่ยนให้มีประเภทของคำ (word class) ต่างกัน เช่น จากคำนามเป็นคำกริยาหรืออาจเป็นการซ้ำเพียงเฉพาะบางส่วนของรูปภาษาที่อาจเป็นชนิดคำเดิมก็ได้ ตัวอย่างเช่น

“...ท่านนายก (ชื่อบุคคล) ท่านประธานครับ ท่านไปปรับลดงบประมาณเกี่ยวกับเรื่องโครงการส่งเสริมเกษตรกรรมปลูกป่าของกรมป่าไม้ลงตั้งสี่ร้อยห้าสิบเอ็ดไร่ งบประมาณนี้มันไม่พออยู่แล้วนะ...”

จากตัวอย่าง คำว่า “งบประมาณ” กับ “งบ” แสดงการซ้ำบางส่วน คือ งบ โดยไม่เปลี่ยนแปลงชนิดของคำนั้นคือ ชนิดของคำนาม

3.2 การซ้ำโครงสร้าง (parallelism) คือ การใช้รูปแบบโครงสร้างเหมือนกันแต่ใช้เนื้อหาหรือรูปภาษาต่างกัน ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) กล่าวว่า การซ้ำโครงสร้างเป็นการใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่ใช้รูปภาษาที่บรรจุในโครงสร้างนั้นแตกต่างกัน โครงสร้างที่ซ้ำอาจเป็นโครงสร้างวลีซึ่งเป็นวลีประเภทใดก็ได้ ตัวอย่างเช่น (ตัวอย่างจากชลธิชา บำรุงรักษ์)

“...จะเห็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณเพื่อหมายถึงหลักห้าประการคือ การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท การพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิต การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ...”

จากตัวอย่าง มีการใช้โครงสร้างนามวลี อยู่ที่คำว่า “การ...” ซึ่งซ้ำกันถึง 4 ที่ สังเกตได้ว่าโครงสร้างที่พบคือ คำว่า “การ+คำกริยา”

3.3 การซ้ำความหมาย (paraphrase) คือ การใช้คำหรือข้อความที่มีรูปภาษาแตกต่างจากรูปภาษาเดิมแต่ยังคงความหมายเดิมเอาไว้ (Beaugrande and Dressler, 1981) ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) กล่าวว่า การซ้ำความหมายเป็นการใช้หน่วยภาษาที่มีความหมายเดิมที่กล่าวถึงไปแล้วมาซ้ำเนื้อความเดิมด้วยรูปภาษาที่ต่างไป การซ้ำความนี้ รูปภาษาใหม่อาจมีความหมายเหมือน หรือคล้ายคลึงกับความหมายของรูปภาษาที่กล่าวมาก่อน (ตัวอย่างจากชลธิชา บำรุงรักษ์) ตัวอย่างเช่น

“...ผมคิดว่า...เฮ้อ...สหรัฐอเมริกาเนี่ยคงจะไม่ยอมให้ รัฐบาลใดประเทศใด เข้าไปยุ่งเกี่ยว-แทรกแซง...นะ...ในกิจกรรมของเค้าเลย...”

จากตัวอย่าง คำว่า “รัฐบาล” กับ “ประเทศ” และ “ยุ่งเกี่ยว” กับ “แทรกแซง” มีความหมายใกล้เคียงกันจึงถือเป็นคำซ้ำความหมายกัน

จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แนวความคิดของโบกรอนด์และเดรสเลอร์ และชลธิชา บำรุงรักษ์มีส่วนที่ต่างกันตรงที่ชลธิชา บำรุงรักษ์แยก การซ้ำรูป (recurrence) ออกเป็นสองประเภท คือ การซ้ำทั้งหมดและการซ้ำบางส่วนซึ่งต่างจากที่โบกรอนด์และเดรสเลอร์ไม่ได้แยกออกจากกันแต่เห็นว่า การซ้ำทั้งหมด (complete recurrence) มีความหมายอยู่ในกลุ่มเดียวกับการซ้ำรูปอยู่แล้วจึงไม่ได้แยกหัวข้อออกจากกัน แต่กลับแยกการซ้ำบางส่วนเป็นอีกหัวข้อหนึ่งเพราะเห็น

ว่าการซ้ำบางส่วนซึ่งเขาได้ศึกษาในภาษาอังกฤษส่วนใหญ่เกิดจากการเปลี่ยนหมวดคำหรือประเภทของคำ แต่ในการวิจัยของชลธิชา บำรุงรักษ์ พบว่าการซ้ำบางส่วนนั้นนอกจากจะเกิดจากการที่หมวดของคำเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงมีการซ้ำบางส่วนอีกลักษณะคือ ซ้ำเพียงแค่เฉพาะบางส่วนของรูปภาษาแต่ยังคงมีหมวดคำชนิดเดิมอยู่ นอกจากกรณีดังกล่าวแล้ว อาจเห็นได้ว่าการซ้ำบางส่วนสามารถจัดได้ว่าเป็นชนิดเดียวกับการซ้ำโครงสร้างได้เช่นกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการแบ่งแยกให้แตกต่างอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงใช้การพิจารณาจากเนื้อหาและความหมายร่วมด้วย เพราะว่าการที่จะซ้ำโครงสร้างได้จำเป็นต้องเกิดจากการซ้ำกันเพียงแค่ส่วนของโครงสร้าง แต่ในเนื้อหาหรือความหมายที่แทรกอยู่ในโครงสร้างนั้นจะต้องแตกต่างกัน โดยสรุปการซ้ำในงานวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 ชนิด คือ 1. การซ้ำรูป แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ การซ้ำรูปทั้งหมดและการซ้ำรูปบางส่วน 2. การซ้ำโครงสร้าง 3. การซ้ำความหมาย

4. การเชื่อม (conjunction)

ในการศึกษาภาษาระดับข้อความจำเป็นที่จะต้องศึกษาการเชื่อม (conjunction) เนื่องจากประโยคแต่ละประโยคต้องถูกโยงสัมพันธ์กันและแสดงความสัมพันธ์กันในลักษณะทางความหมาย ซึ่งการเชื่อมนั้นเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ปรากฏในประโยคหรือข้อความที่ต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกัน โดยใช้คำเชื่อมเป็นกลไกแสดงการเชื่อมโยงความ วิภา ฌาณวงศ์ (Wipah Chanawangsa, 1986) กล่าวว่า การเชื่อมเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาซึ่งอาจเป็นอนุภาคย์ ประโยค หรือย่อหน้า โดยลักษณะคำเชื่อมที่แสดงความสัมพันธ์จำแนกออกเป็น 16 ชนิด ดังนี้ (ตัวอย่างจาก วิภา ฌาณวงศ์)

4.1 การเชื่อมแสดงการเพิ่มหรือเสริมข้อมูล (additive relation) เช่น และ ก็ รวมทั้ง นอกจากนี้...ยัง เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“หมอกระแสนไปทำงานในชนบทตั้งสิบกว่าปีและสิ่งที่แก้ไขให้สัมภาษณ์...”

จากตัวอย่าง “และ” เป็นคำเชื่อมเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลจากเดิม คือ หมอกระแสนไปทำงานในชนบทตั้งสิบกว่าปี สิ่งที่เพิ่มเติมคือ สิ่งที่แก้ไขให้สัมภาษณ์

4.2 การเชื่อมแสดงการแจกแจงรายละเอียดตามลำดับเวลา (enumerative relation) เช่น ประการแรก ประการที่สอง ประการสุดท้าย เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“ประการแรกผมคิดว่าถ้าผมได้พูดภาษาไทย...”

จากตัวอย่าง “ประการแรก” เป็นคำเชื่อมแสดงการแจกแจงรายละเอียดตามลำดับเวลาซึ่งบอกความสัมพันธ์ของเวลาว่าเป็นลำดับแรก

4.3 การเชื่อมเพื่อแสดงทางเลือก (alternative relation) เช่น หรือ หรือว่า เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“แล้วตอนนี้คุณแม้อยู่ที่ดี.ซีหรือเปล่าหรือว่ากลับเมืองไทยแล้ว”

จากตัวอย่าง “หรือว่า” เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงทางเลือกว่าคุณแม้อยู่ที่ ดี.ซี. หรือว่ากลับมาเมืองไทย

4.4 การเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบ (comparative relation) เช่น เปรียบเสมือน รวากับว่า เหมือนกับ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“การที่เลือกไปประจำที่มาเลเซียนั้นทำให้ผมคิดว่าท่านยังคงมีความห่วงใยสถาบันอยู่ไม่น้อยเปรียบเสมือนผู้เป็นพ่อก็ย่อมอยากเห็นลูกได้พึ่งตนเอง”

จากตัวอย่าง “เปรียบเสมือน” เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงการเปรียบเทียบความห่วงใยสถาบันว่าเหมือนพ่อห่วงลูก

4.5 การเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบตรงกันข้าม (contrastive relation) เช่น แต่ ขณะที่ ในทางตรงกันข้าม ส่วน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“ตำรวจไทยบอกทางให้ได้ถูกต้องทันทีส่วนตำรวจลอนดอนมักไม่รู้หนทาง”

จากตัวอย่าง “ส่วน” เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ตรงกันข้ามของตำรวจไทยกับตำรวจลอนดอนเรื่องการบอกทาง

4.6 การเชื่อมแสดงความขัดแย้งทางความคิด (concessive relation) เช่น ถึงกระนั้น แม้ว่า ทั้งๆ ที่ แม้...ก็ตาม เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“ลูกหาบเขาไม่ได้เอาเปรียบหรือโก่งราคาหรอก เพราะเขาหาบน้ำหนักที่กำลังพอดีมาถึงกระนั้นเขาก็ยังหอบเหงื่อไหลโซกไปตามกัน”

จากตัวอย่าง “ถึงกระนั้น” เป็นการแสดงคำเชื่อมต่อทางความคิด

4.7 การเชื่อมเพื่อแสดงตัวอย่าง (exemplificatory relation) เช่น คำว่า เช่น เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“...เรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น เวลาที่ต้องไปนอกสำนักงาน...”

จากตัวอย่าง “เช่น” เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงตัวอย่าง

4.8 การเชื่อมเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งที่กล่าวนำหรือแสดงการขยายความข้อความที่กล่าวไปก่อนหน้า (reformulatory relation) เช่น คือ กล่าวคือ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“ด้วยความมีราคาแพงของอาชีพนี้เอง การเรียนแพทย์ซึ่งต้องทำการทะนุถนอมและจริงจัง คือ นักเรียนแพทย์จะได้รับความสะดวกสบายเกือบทุกอย่าง...”

จากตัวอย่าง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ในการเรียนแพทย์โดยใช้คำเชื่อม “คือ” มาทำหน้าที่ขยายความของสิ่งที่กล่าวนำมาก่อน

4.9 การเชื่อมเพื่อแสดงความสัมพันธ์ (causal relation) เช่น เนื่องจาก เพราะ ด้วย เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“ทั้งนี้เนื่องจากได้รับคำตอบแทน...”

จากตัวอย่าง “เนื่องจาก” เป็นคำเชื่อมแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ตามมาอันเป็นเหตุ นั่นคือ “ได้รับคำตอบแทน”

4.10 การเชื่อมเพื่อแสดงวัตถุประสงค์ (relation of purpose) เช่น เพื่อ เพื่อว่า เพื่อที่จะ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“...แผนที่วอนอุทยานแห่งชาติแห่งนี้มีข้อมูลไว้โดยละเอียดเพื่อจะได้...”

จากตัวอย่าง ข้อความหลังคำว่า “เพื่อ” จะเป็นการแสดงวัตถุประสงค์ของการมีแผนที่ ดังนั้น “เพื่อ” จึงเป็นคำเชื่อมแสดงวัตถุประสงค์

4.11 การเชื่อมเพื่อแสดงความเป็นผล (relation of result) เช่น จึง ดังนั้น ดังนั้น...จึง เพราะฉะนั้น เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“ก็ตัดกันเสียเกือบหมดจึงปรากฏว่าคนเดินถนนส่วนมากโดนแดดเผา”

จากตัวอย่าง “จึง” เป็นคำเชื่อมแสดงผลว่า ทำให้คนเดินถนนส่วนมากโดนแดดเผา

4.12 การเชื่อมแสดงเงื่อนไข (conditional relation) เช่น ถ้า ถ้าหาก หากว่า ต่อเมื่อ ตราบใดที่ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“มูลค่าของธนบัตรปลอมนั้นสูงนับสิบล้านบาท หากว่า ธนบัตรเหล่านี้สามารถนำออกไปใช้ในตลาดมืดได้ทั้งหมด”

จากตัวอย่าง “หากว่า” เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไขว่า ถ้าธนบัตรปลอมนำออกไปใช้ได้ ก็จะมีมูลค่าถึงนับสิบล้านบาท

4.13 การเชื่อมที่แสดงความสัมพันธ์ของบทสรุปที่ได้มาจากเงื่อนไขที่ปรากฏจากประโยคนำมา (inferential relation) เช่น ถ้าอย่างนั้น มิฉะนั้น ไม่อย่างนั้น จึง หาไม่ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“วรรณบอว่าคุณแม่จะมาจากเชียงใหม่ จึง เขาคงไปเที่ยวตลาดน้ำกับเราไม่ได้”

จากตัวอย่าง “จึง” แสดงความสัมพันธ์ของบทสรุปที่วรรณบอว่าคุณแม่จะมาจากเชียงใหม่ว่าคงไปเที่ยวตลาดน้ำด้วยกันไม่ได้

4.14 การเชื่อมแสดงลำดับเวลาและเหตุการณ์ (temporal relation) ในภาษาไทยแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

4.14.1 การเชื่อมแสดงเวลาต่อเนื่องกัน (sequential relation) เช่น แล้ว แล้วก็ ต่อมา ต่อจากนั้น หลังจากนั้น เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“มีคนจำนวนไม่น้อยที่รีบเร่งทำงานอย่างหนึ่งให้เสร็จ แล้วก็รีบงานอื่นต่อไป”

จากตัวอย่าง “แล้วก็” แสดงความสัมพันธ์ของลำดับเวลาที่ต่อเนื่องกันว่า รีบทำงานอย่างหนึ่งให้เสร็จแล้วทำงานอื่นต่อ

4.14.2 การเชื่อมแสดงเวลาเดียวกัน (simultaneous relation) เช่น ในขณะเดียวกัน ในเวลาเดียวกัน พร้อมกันนั้น ทั้งนี้ทั้งใด เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“นักเรียนจำนวนมากต้องทำงานหนักเกินตัว เพราะต้องเรียนหนังสือ และ ใน ขณะเดียวกันก็ต้องทำงานหนักด้วย”

จากตัวอย่าง “ในขณะเดียวกัน” แสดงความสัมพันธ์ในเวลาเดียวกันของการกระทำกิจกรรมของนักเรียน

4.14.3 การเชื่อมแสดงเวลาก่อน (precedent relation) เช่น ก่อนหน้านั้น ก่อนหน้านี้ ก่อนนั้น แต่ก่อน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“มาเรียนที่นี่ได้สามปีแล้ว ก่อนหน้านี้เรียนอยู่ที่จุฬาฯ”

จากตัวอย่าง “ก่อนหน้านี้” เป็นการระบุว่าเหตุการณ์ที่ตามมานั้นเกิดขึ้นก่อนที่จะอ้างถึงเหตุการณ์ที่กล่าวไปในตอนต้น

4.15 การเชื่อมแสดงการเปลี่ยนเรื่องหรือความคิด (transitional relation) เช่น แล้ว ทีนี้ เอ้อ อ้อ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“มีลูกศิษย์ไปเยี่ยมแม่หลายคนเหมือนกันที่บ้าน แล้วเป็นไงมาอยู่ที่นี้รู้สึกชอบมั๊ย”

จากตัวอย่าง “แล้ว” เป็นคำที่แสดงการเปลี่ยนเรื่องจาก ลูกศิษย์ไปเยี่ยมแม่เป็นการถามความรู้สึกว่าชอบอยู่ที่นี้หรือไม่

4.16 การเชื่อมแสดงความต่อเนื่องหรือขยายความ (continuative relation) เช่น ซึ่ง ก็ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

“ดูเหมือนว่าจะไม่มีใครเข้าใจอำนาจซึ่งพยายามต่อสู้เพื่อความอยู่ดีกินดี”

จากตัวอย่าง “ซึ่ง” เชื่อมประโยคนำกับประโยคตามให้ใจความของภาษาดำเนินต่อไป

สรุปในงานวิจัยนี้แบ่งเป็น 16 ชนิด โดยยึดตามหัวข้อการเชื่อมที่กล่าวไปข้างต้น

5. การเชื่อมโยงคำศัพท์ (lexical cohesion)

ฮัลลidayและฮาซัน (Halliday and Hasan, 1976) กล่าวว่า การเชื่อมโยงคำศัพท์ เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ระหว่างประโยคหรือข้อความที่นำมาก่อนกับประโยคหรือข้อความที่ตามมา โดย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. การกล่าวซ้ำ (reiteration) ซึ่งเป็นการแสดงการเชื่อมโยงข้อความที่ประกอบไปด้วย การซ้ำคำเดิม (repetition) การใช้คำพ้องความหมาย (synonym) การใช้คำจากกลุ่ม (superordinate) การใช้คำที่มีความหมายทั่วไป (general word) 2. การใช้คำที่สัมพันธ์กัน (collocation) ซึ่งเป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายสัมพันธ์กันอย่างไรอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยในภาษาไทยของ วิภา วัฒนวิงสะ ที่กล่าวว่า การเชื่อมโยงคำศัพท์ในภาษาไทยสามารถจัดให้อยู่ในประเภทการซ้ำคำศัพท์ได้ ซึ่งเป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยใช้คำที่เกี่ยวข้องกัน แบ่งออกเป็น 6 ชนิด ดังนี้ (ตัวอย่างจากวิภา วัฒนวิงสะ)

5.1 การใช้คำพ้องความหมาย (synonymy) คือ การใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน หรือมีความหมายบริบทในทำนองเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

“ข้อแปลกประหลาดประการแรกเกิดขึ้น แต่เมื่ออย่างต่ำลงจากเรือบินเหยียบ ผืนแผ่นดินไทย ฉันแต่งฝรั่งชุดหนาเต็มที พอลงถูกอากาศดอนเมืองเข้าเท่านั้น ก็รู้สึกร้อนวูบขึ้นทันที ร้อนตลอดไปทั้งผิวกายทั้งๆ ที่เข้าวันเดียวกันนั้นก็ได้แวะลงเมืองแขกทั้งที่การจี้และเดลิก็ไม่รู้สึกลึถึงความเปลี่ยนแปลงของอากาศ พอมาถึงบ้านเกิดเมืองนอนกลับสัมผัสได้ทันที”

จากตัวอย่าง “ผืนแผ่นดินไทย” และ “บ้านเกิดเมืองนอน” เป็นการใช้คำพ้องความหมายกัน

5.2 การใช้คำจากกลุ่ม (use of super ordinate) คือ การใช้คำจากกลุ่มที่แสดงความหมายโดยรวม หรือความหมายโดยทั่วไป เช่น คน สิ่งของ ฐานะ ความคิด การกระทำ เป็นต้น เพื่ออ้างถึงสิ่งที่กล่าวมาแล้ว มักปรากฏร่วมกับคุณศัพท์หรือวลีที่บ่งชี้คำจากกลุ่มดังกล่าวว่าอ้างถึงสิ่งใด ตัวอย่างเช่น

“การโค่นไม้ทำลายป่า ก่อให้เกิดปัญหาหน้าท่วมและปัญหาอื่นๆ อีกมาก แต่รัฐบาลก็ยังไม่สามารถยับยั้งการกระทำดังกล่าวได้”

จากตัวอย่าง “การกระทำ” เป็นการใช้คำทั่วไปเพื่ออ้างถึงเหตุการณ์ “การโค่นไม้ทำลายป่า”

5.3 การใช้คำที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกันแบบคำเฉพาะเจาะจง -ทั่วไป (hyponymy and co-hyponymy) คือ การใช้คำที่แสดงลักษณะเฉพาะและทั่วไป เช่น คำว่า “แอป

เปิด กล้วย ส้ม” เป็นคำเฉพาะของคำว่า “ผลไม้” ซึ่งเป็นคำทั่วไป เป็นต้น ในประเด็นนี้จะต่างกับการใช้คำจากกลุ่มในลักษณะของโครงสร้างของคำกล่าวคือ คำจากกลุ่มสามารถเป็นได้ทั้งเป็นคำศัพท์หรือเป็นวลีก็ได้ แต่หากเป็นการใช้คำเฉพาะเจาะจง-ทั่วไป จะเป็นเพียงแค่ว่าคำศัพท์อย่างเดียวใช้ในการเชื่อมโยงกันทางความหมายในระดับคำ (Lyons, 1995) ตัวอย่างเช่น

“ก่อนหน้านี้เห็นเขาว่าบนภูกระดึงมีสัตว์ป่า¹ ชุกชุมมาก เช่น ควายป่า⁽¹⁾ มีควางป่า⁽²⁾ ที่เรียกกันว่า เมอ อยู่ตามทุ่ง...ผมพบก็มีหมูป่า⁽³⁾ ฝูงเดียว ถ้ามีควางสวยๆ⁽⁴⁾ เดินเล่นให้เห็น...”

จากตัวอย่าง “สัตว์ป่า” เป็นคำทั่วไปของคำเฉพาะ “ควายป่า, หมูป่า, ควางป่า, ควางสวยๆ”

5.4 การใช้คำที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกันแบบคำแสดงองค์ประกอบย่อย - ทั้งหมด (meronymy and co-meronymy) คือ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยและทั้งหมด เช่น คำว่า “แขนเสื้อ” เป็นคำแสดงองค์ประกอบย่อยของคำว่า “เสื้อ” หรือ คำว่า “หลังคา เพดาน พื้น กำแพง” เป็นคำแสดงส่วนประกอบย่อยของคำว่า “บ้าน” ตัวอย่างเช่น

“ต้นสน¹ ริมผามักจะมีกิ่งก้านงอออกย่อน ส่งถึงอากาศที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับแรง ...ผิว ลำต้น⁽¹⁾ แตกหยาบเป็นร่องลึก ดูกร้านบึกบึน ใบสน⁽²⁾ แหลมๆ กระจายเป็นกำ...”

จากตัวอย่าง “ต้นสน” เป็นคำแสดงองค์ประกอบทั้งหมดโดยมี “ผิวลำต้น” และ “ใบสน” เป็นคำแสดงองค์ประกอบย่อย

5.5 การใช้คำตรงกันข้าม (antonymy) คือ การแสดงความสัมพันธ์ของคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน เช่น คนอ้วน-คนผอม ตัวอย่างเช่น

“บางคนตะคริวกิน รองเท้ากัด ยิง คนอ้วน ด้วยแล้วทำทางจะกลับเสียให้ได้คนผอมนี้เห็นคุณค่าตนเอง”

จากตัวอย่าง “คนอ้วน” และ “คนผอม” เป็นคำตรงกันข้าม

5.6 การใช้คำที่สัมพันธ์กันหรือคำที่เข้าคู่กัน (collocation) คือ การใช้คำเข้าคู่กันเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันอย่างต่อเนื่องในข้อความเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

“จากวัดพระแก้วต่อไปแถบทิศเหนือที่เที่ยวเป็น น้ำตก¹ แทบทั้งสิ้น...เพราะธารน้ำ² นี้เองจึงทำให้เกิดป่าดงดิบขึ้น เป็นธรรมชาติที่ผิดกับธรรมชาติภายนอกในคนละครูป ไม่มีต้นสน³ ไม่มีเนินหญ้า⁴ มีแต่โขดหิน⁵ ต้นไม้⁶ หลักรุ่นขึ้นที่บแน่น...”

จากตัวอย่าง คำว่า “น้ำตก ธารน้ำ ต้นสน เนินหญ้า โขดหิน ต้นไม้” เป็นคำที่เข้าคู่กันในกลุ่มเดียวกันที่บรรยายถึงสภาพธรรมชาติรอบๆ ตัว

จากแนวความคิดการเชื่อมโยงคำศัพท์ของฮัลลidayและฮาซาน (Halliday and Hasan, 1976) และวิภา ฌานวงษ์ (Wipah Chanawangsa, 1986) จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกันคือ การเชื่อมโยงคำศัพท์ของฮัลลidayและฮาซาน เป็นการแสดงความสัมพันธ์ที่พิจารณาจากความหมายแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ การกล่าวซ้ำ และการใช้คำที่สัมพันธ์กัน ส่วนวิภา ฌานวงษ์ จัดลักษณะของการเชื่อมโยงคำศัพท์ให้อยู่ในประเภทของการนำคำศัพท์ที่มีความเกี่ยวข้องกันหรือเรียกได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่มีความหมายซ้ำกันมาเชื่อมโยงกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใช้ความหมายของคำศัพท์หรือรูปภาพที่มีความเกี่ยวข้องกันเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยแบ่งการเชื่อมโยงคำศัพท์ในการวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 6 ชนิด คือ การใช้คำพ้องความหมาย การใช้คำจากกลุ่ม การใช้คำที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกันแบบคำเฉพาะเจาะจง-ทั่วไป การใช้คำที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกันแบบคำแสดงองค์ประกอบย่อย-ทั้งหมด การใช้คำตรงกันข้าม การใช้คำที่สัมพันธ์กันหรือคำที่เข้าคู่กัน

จากการสำรวจแนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความในเรื่องราวของเด็กในแต่ละประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ายังไม่พบการศึกษาร่วมเชื่อมโยงความในเรื่องเล่าที่ศึกษาจากเด็กไทยโดยเฉพาะในช่วงอายุ 4-7 ปี รวมถึงยังไม่มีผู้ใดนำตัวแปรเช่นพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมที่เด็กเติบโต ชนิดของเรื่องเล่า หรือช่วงอายุ มาศึกษาเปรียบเทียบถึงความแตกต่างในด้านพัฒนาการทางภาษาและความสามารถในการใช้การเชื่อมโยงความ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การเชื่อมโยงความในเรื่องเล่าของเด็กไทยอายุ 4-7 ปีที่มีพื้นฐานสิ่งแวดล้อมต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความสามารถทางภาษาของเด็กที่ขาดแคลนโอกาสในการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาให้มีมากขึ้น